

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง ความขัดแย้งในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2544 - 2555

ผู้วิจัย พันเอก ธงชัย สารระสุข

หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 24

ตำแหน่ง รองเจ้ากรมยุทธการทหารบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดเห็นที่แตกต่างทางการเมือง ถูกนำมาใช้เป็นประเด็นในการปลุกระดมมวลชน ให้มีความเชื่อคิดเห็นคล้อยตามภายใต้การนำของชนชั้นนำในสังคมไทย และนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนด้วยกันเองในที่สุด ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นนำในสังคมไทยที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มพรรคไทยรักไทยที่มี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. ใช้สัญลักษณ์สีแดง และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นแกนนำ ซึ่งใช้สัญลักษณ์สีเหลือง ทั้งสองกลุ่มได้จัดตั้งมวลชนเพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการเคลื่อนไหว

การชุมนุมต่อสู้เพื่อความรุนแรงมากขึ้น เมื่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้บุกยึดสถานีโทรทัศน์เอ็นบีที และเข้าไปชุมนุมในทำเนียบรัฐบาลเมื่อ 26 สิงหาคม 2551 ต่อมารัฐได้ใช้กำลังตำรวจเข้าสลายการชุมนุมของกลุ่มเสื้อเหลืองจนมีผู้เสียชีวิต 2 ราย และบาดเจ็บ 478 ราย มีการยึดสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง

ส่วนการเคลื่อนไหวของกลุ่มเสื้อแดง ได้ใช้กำลังบุกเข้าไปในที่ประชุมอาเซียนซัมมิทเมืองพัทยา ใน 11 เมษายน 2552 รัฐตัดสินใจใช้กำลังเข้าควบคุมฝูงชนในห้วง 12-14 เมษายน 2552 จนต้องยุติการชุมนุม ฝ่ายรัฐได้ใช้กำลังเข้าควบคุมฝูงชนบริเวณสะพานผ่านฟ้า เมื่อ 10 เมษายน 2553 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 26 ราย บาดเจ็บทั้งสิ้น 838 ราย ทหารใช้กำลังเข้าควบคุมพื้นที่ชุมนุมบริเวณราชประสงค์ ในห้วง 14-19 พฤษภาคม 2553 มีผู้เสียชีวิตรวม 60 ราย บาดเจ็บ 467 ราย เกิดการเผาทำลายทรัพย์สินและสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ 36 จุด และศาลากลางจังหวัดอีกหลายแห่ง

นักวิชาการและสื่อหลายแขนงมีความเชื่อว่าปัญหาความยากจนและการศึกษาของคนไทยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อแนวความคิดทางการเมือง โดยให้เหตุผลว่า ปัญหาความยากจนมีความแตกต่างกันในแต่ละภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาความยากจนมากที่สุด รองลงมาคือ

ภาคเหนือ ในขณะที่ภาคกลาง ภาคใต้และกรุงเทพฯ มีความใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม นปช. ที่มีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ เป็นฐานมวลชนที่สำคัญ ในขณะที่ประชาชนในภาคใต้ ภาคกลางและกรุงเทพฯ เป็นฐานมวลชนสำคัญของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย สำหรับปัจจัยด้านการศึกษานั้น สอดคล้องกับปัจจัยความยากจน ในทำนองเดียวกัน

หากรัฐไทยยังคงปล่อยให้กระบวนการปลุกระดมสร้างความขัดแย้งเพิ่มขึ้นดำเนินอยู่ต่อไปโดยไม่ได้มีวิธีการดำเนินการเพื่อลดความขัดแย้งลงแล้ว สถานการณ์ความขัดแย้งอาจจะพัฒนาระดับเป็นความรุนแรงรอบใหม่ และนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองได้ในที่สุด จึงจำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และแนวทางในการแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาลักษณะของความขัดแย้งในสังคมไทยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง พ.ศ.2544 – 2555 และเพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เพื่อใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยมุ่งไปที่การอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็นการศึกษาความขัดแย้งก่อนถึงขั้นความรุนแรง (พ.ศ.2544 - พฤษภาคม 2551) ความขัดแย้งในขั้นความรุนแรง (พฤษภาคม 2551-พฤษภาคม 2553) และแนวโน้มความขัดแย้งหลังจาก พฤษภาคม 2553 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ข้อมูลทางเศรษฐกิจ และการศึกษาของประชาชน การจัดตั้งมวลชนฝ่ายต่างๆ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ใช้กรอบความคิดของการวิจัยคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มีการพัฒนาตามลำดับขั้นความขัดแย้ง เริ่มจากขั้นความแตกต่าง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยการศึกษาและเศรษฐกิจ รวมทั้งการกีดกันทางสังคม โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการศึกษาและฐานะดีได้แก่ ประชาชนในกรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคใต้ กับกลุ่มที่มีการศึกษาและฐานะต่ำกว่าได้แก่ประชาชนในภาคเหนือและภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มแรกจะมองเห็นผลประโยชน์ทางการเมืองไกลกว่ากลุ่มหลังซึ่งมองเฉพาะผลประโยชน์ความต้องการของมนุษย์เฉพาะหน้าทำให้ตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของชนชั้นนำได้ง่าย ลำดับขั้นความขัดแย้งต่อมาคือความเห็นตรงข้าม เกิดจากการที่ชนชั้นนำทางสังคมชักนำให้ประชาชนทั้งสองกลุ่มพัฒนาความขัดแย้งขึ้นมาเป็นระดับการแบ่งฝ่ายในชื่อของกลุ่มเสื้อเหลืองและกลุ่มเสื้อแดง ทำให้มีการพัฒนาความขัดแย้งจนถึงระดับความรุนแรง ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ระหว่างปี พ.ศ.2551-2553 หลังจากนั้นเป็นต้นมาความขัดแย้งได้ลดลงสู่ระดับการแบ่งฝ่ายในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. ความแตกต่างทางสังคม

สภาวะทางสังคมในปัจจุบัน ด้านความยากจน มีการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมหรือมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ระหว่างคนจนและคนรวย ประชาชนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่ำกว่าภาคอื่นๆ และมีสัดส่วนคนจนมากกว่าภาคอื่นๆ ด้านการศึกษา พบว่า จำนวนปีการศึกษาและระดับการศึกษาเฉลี่ยของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ต่ำกว่า กรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคใต้ ฐานมวลชนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ส่วนใหญ่มาจากประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นั้น มีความยากจนและการศึกษาต่ำกว่าส่วนอื่นๆ ของประเทศ ในขณะที่ฐานมวลชนของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งส่วนใหญ่มาจากภาคใต้ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร เป็นฐานมวลชนที่มีฐานะดีกว่า และมีการศึกษาสูงกว่า

2. การแบ่งฝ่ายชนชั้นนำ

กลุ่มชนชั้นนำของประเทศสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทุนขุนนางหรือกลุ่มทุนเก่า ซึ่งสะสมทุนจากการได้รับการคุ้มครองจากรัฐและการเป็นอภิสิทธิ์ชนทางเศรษฐกิจ มาเป็นเวลานาน และกลุ่มทุนผูกขาดหรือกลุ่มทุนใหม่ซึ่งเติบโตอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นกลุ่มทุนผูกขาดทางเศรษฐกิจ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นแนวร่วมหรือตัวแทนของกลุ่มทุนเก่า มีมวลชนส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางในภาคพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม มีแนวความคิดอนุรักษนิยม กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นแนวร่วมหรือตัวแทนของกลุ่มทุนใหม่ มีมวลชนเป็นกลุ่มรากหญ้าและชนชั้นกลางในภาคเกษตรกรรมที่ได้รับประโยชน์จากโครงการหรือนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณฯ มีความต้องการเปลี่ยนแปลงจากที่เป็นอยู่

3. ความขัดแย้งก่อนถึงขั้นความรุนแรง

3.1 การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ห้วง พ.ศ.2548 - รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

กลุ่มพันธมิตรฯ มีการนำที่ชัดเจนโดยจัดตั้งแกนนำ 5 คน ตั้งแต่ในช่วงการเริ่มต้นของการชุมนุม แกนนำแต่ละคนมีฐานมวลชนที่สนับสนุนตนเองตั้งแต่ก่อนการเคลื่อนไหว ทำให้มีอำนาจในการต่อรองสูง การชุมนุมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน คือขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีประเด็นที่นำมาเป็นเหตุผลเพื่อการขับไล่คือ ความไม่ชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และการขายสมบัติของชาติโดยการขายหุ้นในเครือชินคอร์ป รวมมูลค่า 73,271 ล้านบาท โดยไม่เสียภาษี การปลุกระดมและยุทธวิธีในการชุมนุม ส่งผลให้ระดับความขัดแย้งเปลี่ยนจากระดับความแตกต่าง เป็นระดับความตรงข้าม และระดับการแบ่งฝ่ายในที่สุด

3.2 การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ห้วงรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 - พฤษภาคม 2551

กลุ่มพีทีวี ชุมนุมใหญ่ครั้งแรกที่สนามหลวงเมื่อ 2 มิถุนายน 2550 มีเป้าหมายของการชุมนุมเป็นการขับไล่ คมช. และในวันที่ 3 มิถุนายน 2550 ได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) การชุมนุมของกลุ่ม นปก. ไม่สามารถระดมมวลชนเป็นจำนวนมากได้เท่ากับกลุ่มพันธมิตรฯ เนื่องจากกลุ่ม นปก. เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ที่เคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารจำนวนหลายกลุ่ม ซึ่งล้วนแต่เป็นกลุ่มที่ไม่มีมวลชนเป็นของตนเองแต่ดั้งเดิม

4. ความขัดแย้งในขั้นความรุนแรง

4.1 การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย พ.ศ.2551

กลุ่มพันธมิตรฯ ชุมนุมใหญ่ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีการปิดล้อมการประชุมของรัฐบาล (7 ตุลาคม 2551) การยึดทำเนียบรัฐบาลและใช้เป็นสถานที่ชุมนุม (26 สิงหาคม 2551) การบุกเข้ายึดสถานีโทรทัศน์ NBT (26 สิงหาคม 2551) การบุกยึดสนามบินดอนเมือง (24 พฤศจิกายน 2551) และสนามบินสุวรรณภูมิ (25 พฤศจิกายน 2551) การสลายการปิดล้อมการประชุมของรัฐบาลเมื่อ 7 ตุลาคม 2551 ที่ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 ราย บาดเจ็บทั้งสิ้น 381 ราย เหตุการณ์เหล่านี้ถือเป็นระดับ 4 คือเข้าสู่ขั้นความรุนแรง

4.2 การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พ.ศ. 2552

วันที่ 31 มกราคม 2552 กลุ่ม นปช. ได้เริ่มการชุมนุมขับไล่รัฐบาลเป็นครั้งแรกที่ท้องสนามหลวง มีการขัดขวางการประชุมผู้นำอาเซียนและมิตรประเทศ (11 เมษายน 2552) การใช้วิธีการปิดการจราจรเพื่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนในกรุงเทพฯ (9 และ 12 เมษายน 2552)

และการใช้กำลังเข้าทำร้ายชีวิตและทรัพย์สินต่อขบวนรถและผู้ติดตามนายกรัฐมนตรีที่กระทรวงมหาดไทย (12 เมษายน 2552) ถือได้ว่าเป็นการยกระดับความรุนแรงจากระดับ 3 การแบ่งฝ่าย เป็นระดับ 4 ความรุนแรง แต่ยังไม่ถึงขั้นสงครามกลางเมือง มีผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์นี้ 120 คน

4.3 การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พ.ศ. 2553

กลุ่ม นปช. เริ่มเคลื่อนไหวหลังจากการยึดทรัพย์ 46,000 ล้านบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ฯ ประเด็นที่กลุ่ม นปช. นำมาใช้ในการระดมมวลชนในครั้งนี้คือการต่อสู้กับอำมาตย์ และไม่ยอมรับสองมาตรฐาน ใช้วิธีการปลุกระดมมวลชนต่างจังหวัดโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ และผ่านทางโรงเรียน นปช. ใช้วิธีการบิดเบือนข่าวสารทั้งจากเอกสารหรือเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องจริงแต่นำมาปรุงแต่งเพื่อการปลุกระดมมวลชน การชุมนุมที่มีกองกำลังติดอาวุธแฝงตัวอยู่ ได้สร้างความยากลำบากแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าควบคุมหรือสลายการชุมนุม ซึ่งในที่สุดนำไปสู่การเสียชีวิตและบาดเจ็บของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเป็นจำนวนมาก ในเหตุการณ์วันที่ 10 เมษายน 2553 เมื่อรัฐบาลได้นำกำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมของประชาชนบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 863 ราย เสียชีวิต 26 ราย และในห้วงวันที่ 13-19 พฤษภาคม 2553 เมื่อ สอช. ได้ปิดล้อมการชุมนุม มีผู้เสียชีวิต 58 คน บาดเจ็บราว 800 คน หลังจากประกาศยุติการชุมนุม ผู้ชุมนุมบางส่วนที่โกรธแค้น ได้ทุบทำลายกระจกศูนย์การค้า จดไฟเผา ส่งผลให้เกิดไฟไหม้ขึ้นหลายจุด เช่น สยามพารากอน โรงภาพยนตร์สยาม มีการเผาสถานที่ราชการและศาลากลางจังหวัดหลายแห่ง สรุปรายความสูญเสียได้คือ มีผู้เสียชีวิต 88 ราย บาดเจ็บประมาณ 1,885 ราย เกิดเหตุเพลิงไหม้ทั่วกรุงทำให้อาคาร 36 แห่ง ได้รับความเสียหาย มีการทุบทำลายสาธารณสมบัติกว่า 300 จุด

5. แนวโน้มความขัดแย้ง

กลุ่ม นปช. จะดำเนินกิจกรรมของตนเองต่อไป มีเป้าหมายคือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญและการต่อต้านการรัฐประหาร โดยใช้เครื่องมือคือโรงเรียน นปช. และการจัดตั้งหมู่บ้านเสื้อแดง

กลุ่มพันธมิตรฯ จะออกมาชุมนุมเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือออกกฎหมายที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์หรือนิรโทษกรรมให้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ฯ

ความปรองดองไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีที่มีสาเหตุมาจากการชุมนุมทางการเมืองยังไม่คืบหน้ามากนัก ทำให้การค้นหาความจริง และการนำคนที่ทำผิดมารับการลงโทษ ไม่สามารถดำเนินการได้ การออกกฎหมายนิรโทษกรรมจะถือเป็นการบ่อนทำลายความยุติธรรมต่อผู้ที่เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจากการชุมนุม ความปรองดองจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการเปิดพื้นที่ให้กับทุกฝ่าย ทั้งกลุ่ม บุคคล องค์กร เครือข่ายบุคคลต่างๆ และโดยเฉพาะคู่ขัดแย้ง ให้สามารถเจรจาหรือพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้โดยสันติวิธี

6. สรุปสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

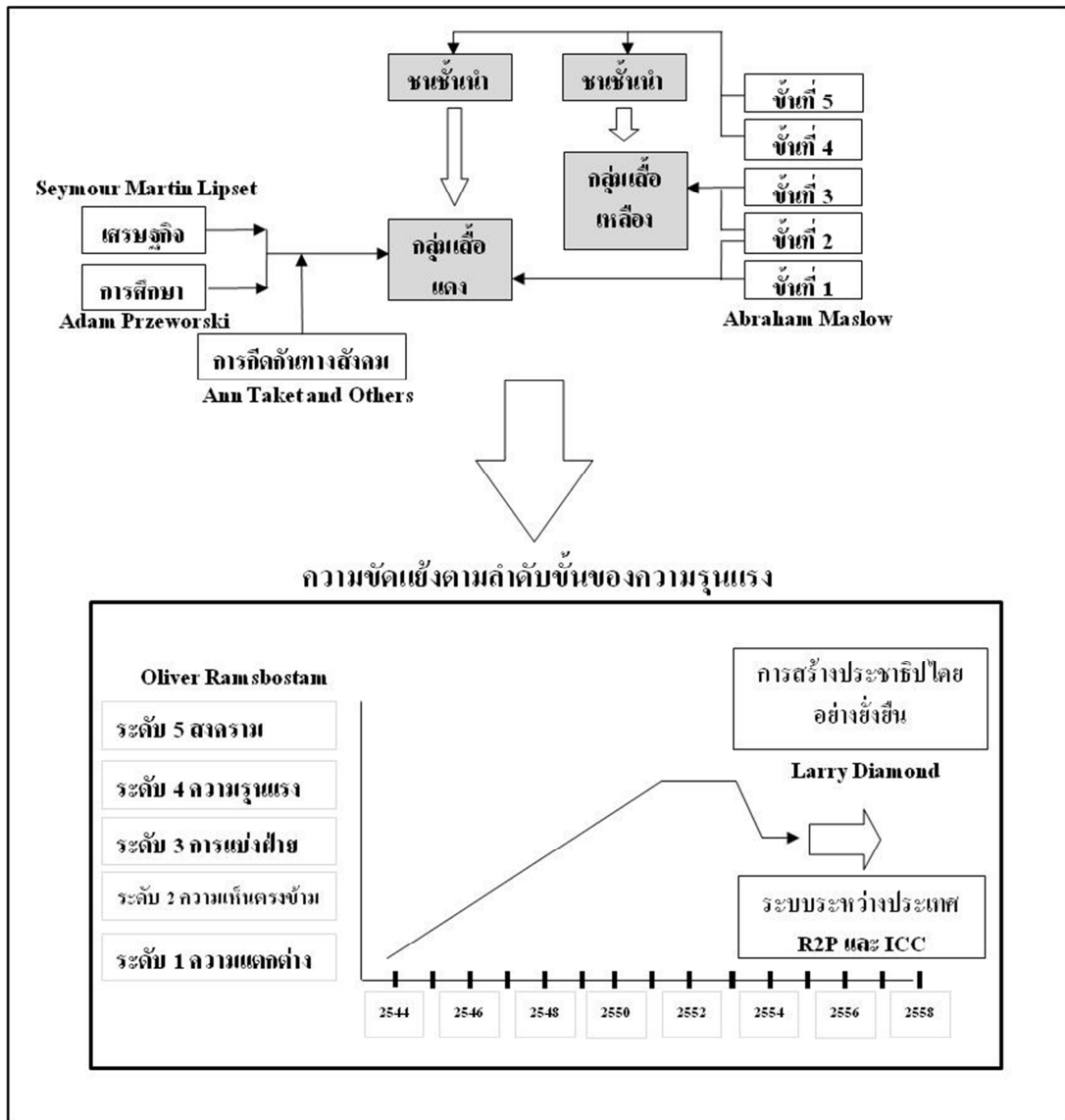
ปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในประเทศในห้วง พ.ศ.2544 ถึงปัจจุบันก็คือ ความแตกต่าง ที่เกิดมาจากปัจจัยความยากจนและปัจจัยด้านการศึกษา รวมทั้งการกีดกันทางสังคม ส่วนสาเหตุแห่งความขัดแย้งนั้นมาจากการที่กลุ่มทุนขุนนางหรือกลุ่มทุนเก่ามีความขัดแย้งกับกลุ่มทุนผูกขาดหรือกลุ่มทุนใหม่ ทั้งในเรื่องผลประโยชน์และแนวทางในการบริหารประเทศ แต่ละกลุ่มจึงได้ปลุกระดมมวลชนเข้าเป็นพวก โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มทุนเก่า ได้ออกมาปลุกระดมกลุ่มชนชั้นกลาง โดยใช้ประเด็นเช่น การทุจริตเชิงนโยบาย ผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มทุนใหม่ ออกมาปลุกระดม กลุ่มรากหญ้าและชนชั้นกลางในภาคเกษตรกรรมที่ได้รับประโยชน์จากโครงการหรือนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณฯ โดยใช้ประเด็น 2 มาตรฐาน และวาทกรรม “อำมาตย์ – ไพร่” การปลุกระดมเหล่านี้ทำให้เกิดความเห็นตรงข้าม และการแบ่งฝ่าย การที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่บังคับใช้กฎหมาย หรือใช้มาตรการแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกต้อง จึงทำให้มีความขัดแย้งพัฒนาจนถึงระดับความรุนแรง ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหความขัดแย้งในสังคมไทย มีดังนี้

1. ทุกภาคส่วนควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปรองดองอย่างจริงจัง และกระบวนการปรองดองนี้จะต้องเป็นไปตามขั้นตอน ตามหลักสากล ควรที่จะได้ยุติการเปิดโรงเรียน นปช. และหมู่บ้านเสื้อแดง เพราะถือเป็นการสร้างความแตกแยก แบ่งฝ่ายในหมู่ประชาชน ล่อแหลมต่อการพัฒนาความขัดแย้งไปสู่ขั้นความรุนแรงและสงครามกลางเมือง
2. ควรเร่งรัดการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง
3. การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและความเชื่อของกันและกัน โดยเฉพาะการฝึกอบรมเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาล
4. การลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชน โดยการปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษี เพื่อให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างคุ้มค่า
5. ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค และยุติธรรม
6. ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้
7. รมรณรงค์ส่งเสริมสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กรอบความคิดของการวิจัย



ที่มา : พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง